proLékaře.cz | 19.11.2026

OČNÁ KLINIKA LEKÁRSKEJ FAKULTY UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE OSLAVUJE 100-TÉ VÝROČIE ČINNOSTI – 2. ČASŤ

Furdová A., Oláh Z.
Klinika oftalmológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského a Univerzitná nemocnica, Nemocnica Ružinov, Bratislava

PREDVOJNOVÉ OBDOBIE A PÔSOBENIE PROF. GALU

Na návrh odchádzajúceho prof. Dr. R. Kadlického profesorský zbor Lekárskej fakulty Univerzity Komenského (LF UK) a vedenie fakulty dňa 14. 5. 1930 navrhlo Ministerstvu školstva a národnej osvety, aby suplovaním povinných prednášok očného lekárstva, examinátorom u rigoróz z očného lekárstva a dočasným vedením Očnej kliniky LF UK do konca letného semestra šk. roku 1929 – 1930 bol poverený doc. Dr. Antonín Gala. Súčasne navrhol, aby ministerstvo menovanému udelilo právo zúčastniť sa zasadnutí profesorského zboru. Suplovanie prednášok docentom Galom bolo čoskoro zmenené na riadne poverenie a dňa 31.marca 1933 bol doc. MUDr. A. Gala menovaný za mimoriadneho profesora.

Profesor MUDr. Anton GALA, DrSc. (Obrázek 1, 2) sa narodil 12. marca 1891 v Kunovciach pri Uhorskom Hradišti (v Moravskom Slovácku). Štúdium medicíny ukončil na českej lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe dňa 28. 7. 1916. Po promócii nastúpil vojenskú službu ako lekár na vojenskej zdravotníckej lodi na Jadranskom mori, kde slúžil do skončenia 1. svet. vojny, do konca novembra 1918. Charakter bývalého vojaka sa prejavilo počas celého jeho života vo vojenskom držaní tela a aj v skutočnosti, že vždy bol veľmi presný (napr. na vizity prichádzal tak presne, že podľa nej si spolupracovníci mohli nastaviť hodinky). V čase od 1. 1. až 15. 9. 1919 pracoval ako sekundárny lekár v nemocnici v Olomouci. Na Lekársku fakultu UK v Bratislave prešiel 19. 9. 1919 a stal sa jedným z prvých asistentov prof. Kadlického. Prof. Kadlický mu už po dvojročnom pobyte na klinike umožnil študijné pobyty v zahraničí: na klinikách vo Švajčiarku (v Bazileji), v Rakúsku (vo Viedni) a vo Francúzsku (v Paríži). Výsledkom intenzívnej vedeckej práce bolo, že v r. 1926 podal žiadosť o udelenie „venia legendi" z očného lekárstva. Jeho žiadosť vzhľadom na dobré predpoklady pre vedeckú prácu, na dobrú odbornú úroveň klinickej i pedagogickej práci ako i na primeraný počet vedeckých prác odporučil profesor Kadlický. Na základe prednesenej habilitačnej prednášky pred vedeckou radou LF UK 18. júna 1926 na

Obrázok 1. prof. MUDr. Anton Gala, DrSc., druhý prednosta Očnej kliniky LF UK. Funkciu zastával v rokoch 1930 až 1961

Obrázok 2. Charakteristický a nenapodobdobniteľný „hieroglyfický" podpis prof. MUDr. A. Galu, DrSc.

proLékaře.cz | 19.11.2026

tému: „Intraokulární formalinová desinfekce urotropinem" bolo MUDr. A. Galovi prepožičané venia legendi z odboru očného lekárstva a dňa 20. augusta 1926 bol habilitovaný pre odbor očného lekárstva. Rok po jeho menovaní za mimoriadneho profesora bol v októbri 1934 komisiou profesorského zboru LF UK vedenou prof. Kostlivým podaný návrh, aby doc. MUDr. A. Gala bol menovaný riadnym profesorom očného lekárstva na Univerzite Komenského. Za riadneho profesora očného lekárstva ho prezident republiky menoval až 30. 3. 1936. V r. 1956 bola mu udelená vedecká hodnosť DrSc. Okrem iného bol známy aj svojím charakteristickým originálnym „hieroglifickým" a nenapodobniteľným autogramom.

Dôležité miesto v jeho vedeckej práci zaujímajú experimentálne práce. Ešte ako docent publikoval zaujímavú a obsiahlu monografiu, pod názvom „Některé kapitoly o léčení chorob očních". Práca vyšla ako zvláštny odtlačok Bratislavských lekárskych listov, roč. IX, 1929/Suppl. V práci zdôrazňuje, že pri liečení očných chorôb treba sa pridržiavať 3 zásad:

1. choroby oka môžu byť prvým príznakom celkových ochorení,
2. k ochoreniam oka treba pristúpiť v zmysle individualizácie,
3. v liečbe sa pridržiavať racionalizácii.

Vo vlastnej vedecko-výskumnej práci a klinickej praxi sa zvlášť zameriaval na klinické problémy oftalmológie, hlavne na výskum komorového moku v oku (z tejto oblasti má prioritné objavy, ktoré majú charakter základných poznatkov). Okrem toho sa zaoberal aj príčinami a patogenézou glaukómu, vzťahu aktuálnej reakcie krvi k tendencii oka ku rozvoju glaukómu, sympatickou oftalmiou, chorobami z povolania a odškodňovania očných úrazov ako aj mnohými aktuálnymi problémami oftalmológie. Celkove publikoval vyše 120 vedeckých prác a štúdií v domácej i v zahraničnej odbornej tlači. Bol dlhoročným predsedom Spolku pre starostlivosť o nevidomých na Slovensku. V rokoch 1931 – 1961 podpredsedom Čs. oftalmologickej spoločnosti J. Ev. Purkyňu, členom redakčnej rady Čs. oftalmológie. Pričinil sa o založenie Slovenskej oftalmologickej spoločnosti, ktorej sa r. 1951 stal prvým predsedom (funkciu zastával až do odchodu do dôchodku r. 1961). Zomrel náhle 29. augusta 1977.

Ako pedagóg patril profesor Gala k učiteľom svedomitým, vedel upútať pozornosť študentov a získať ich sympatie pre očné lekárstvo. V rámci oboznámenia študentov vyšetrovacou technikou v oftalmológii, pri vysvetlení vyšetrenia očného pozadia rád používal metaforu: „Darmo svítite na predok, v zadku nič neuvidíte, v zadku je tma". Jeho špecialitou bolo precízne, kvalitné i názorné zhotovenie učebných pomôcok, ktorými dokázal upútať pozornosť medikov, ktorí podceňovali očné lekárstvo. Medzi prvými pedagógmi použil na LF UK napr. stereo foto-obrázky, resp. diapozitívy na demonštráciu chorôb oka. V tom čase výučba oftalmológie sa realizovala ako dvoj-semestrový predmet, končiaci rigoróznou skúškou. Pretože prednášky na univerzite boli verejné, často sa zišli na jeho prednáškach nielen medici, ale i poslucháči iných fakúlt a aj zástupcovia „bratislavskej verejnosti". Najmä ako mladý profesor a prednosta kliniky vedel upútať svojim zjavom ženskú časť poslucháčstva.

Profesor Gala pokračoval v tradíciách prof. Kadlického. Hlásil sa k nemu ako svojmu učiteľovi a udržiaval s ním kontakt aj po jeho odchode do Prahy. V rokoch 1930 – 39 sa v praktickej činnosti Očnej kliniky LF UK mnoho nezmenilo. Úroveň práce a výkonov Očnej kliniky odpovedala štandardným požiadavkám pre prácu očných kliník v bývalej ČSR ako v diagnostickej tak aj terapeutickej činnosti ale aj vo vekmi preverenej metodiky chodu kliniky. Koncom tohto obdobia dochádza k určitému posunu. Bol spôsobený skôr vonkajšími tlakmi a okolnosťami. Personálne obsadenie kliniky bolo o niečo lepšie v prvom decéniu jej existencie, ale vzhľadom na nárast pacientov bolo nedostatočné. Stabilizácii kliniky (najmä ako školského zariadenia) neprospievalo časté menenie asistentov, ktorí po ročnom až dvojročnom pobyte zvyčajne odchádzali do terénu do iných miest. Celkove pracovníci Očnej kliniky LF UK v Bratislave pod jeho vedením publikovali za obdobie 1920 až 1955 (t. j. počas zhruba 35 ročnej práce kliniky) viac ako 160 výskumných vedeckých prác v rozličných odborných lekárskych časopisoch doma aj v zahraničí.

Prof. Gala vytvoril z Očnej kliniky LF UK v Bratislave východiskovú bázu pre výrazný rozvoj slovenskej oftalmológie v prvej polovine 20. storočia.

V období rokov 1919 – 1939 existovali okrem klinického pracoviska na Lekárskej fakulte v Bratislave očné pracoviská (oddelenia, či ich zárodky) len v niektorých nemocniciach na Slovensku. Boli to predovšetkým Košice a Žilina.

Po vzniku Československej republiky vznikla okrem Bratislavy Štátna nemocnica aj v Košiciach, ktorej 100 lôžkové očné oddelenie začalo pracovať v roku 1925. Prvým primárom očného oddelenia v Košiciach sa stal MUDr. Jozef Dérer, asistent profesora Kadlického z Očnej kliniky LF UK v Bratislave. Viedol toto pracovisko až do roku 1938. Druhé veľké pracovisko očného lekárstva bolo v nemocnici v Žiline od roku 1914. Jej primárom bol v rokoch 1914 – 1939 MUDr. Vojtech Spanyol. Oddelenie disponovalo 100 lôžkami, počet ktorých sa neskôr zvýšil až na 140, bolo to teda najväčšie očné nemocničné pracovisko na Slovensku. Táto potreba vyplynula najmä z rozšírenia trachómu. V roku 1936 bolo zriadené aj očné oddelenie nemocnice v Martine, kde bolo pôvodne 37 lôžok. Jeho primárom sa r. 1937 stal bývalý asistent bratislavskej kliniky MUDr. Jozef Pajtáš.

proLékaře.cz | 19.11.2026

LITERATURA

1. **Oláh, Z.:** Zo 70-ročnej histórie Katedry oftalmológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Lekársky Obz, 1989; 38 (12): 685–90.
2. **Oláh, Z., Furdová, A., Strmeň, P., et al.:** Očná klinika Lekárskej fakulty Univerzity Komenského od svojich začiatkov po súčasnosť (100. výročie činnosti). 1. Bratislava: Samosato; 2018,
3. **Tichý, M., Dedek, J.:** Začiatky Lekárskej fakulty UK v Bratislave. Československ Zdr, 1983; 31 (2): 40–54.
4. **Tichý, M., Kántorová, V.:** Vznik Lekárskej fakulty UK v Bratislave. 4. Iniciatíva Hynkovej skupiny. Bratisl Lek Listy, 1981; 75 (1): 92–8.
5. **Kadlický, R.:** [Internet]. [cited 2019 Feb 18]; Available from: https://www.fmed.uniba.sk/pracoviska/kniznica/katalogy/historicka-zbierka/kadlicky-roman/

ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Autori práce týmto prehlasujú, že vznik aj téma odborného článku a jeho zverejnenie nie je v rozpore záujmov a nie je podporené žiadnou farmaceutickou firmou.

doc. Mgr. MUDr. Alena Furdová, PhD., MPH, FEBO
Klinika oftalmológie LFUK a UNB, nemocnica Ružinov
Ružinovská 6, 826 06 Bratislava
afrf@mail.t-com.sk; alikafurdova@gmail.com